

OBHAJOBA DIPLOMOVÉ PRÁCE DISTINKCE V PRÁVNÍM STATUSU OBČANŮ A CIZINCŮ V ČESKÉ REPUBLICĚ

Ve své diplomové práci, jak vyplývá z jejího názvu, jsem se měla zabývat **rozdíly v právním postavení občanů a cizinců v České republice**. Toto téma jsem pojala z hlediska pouze **aktuální, platné a účinné právní úpravy v České republice** především z důvodů, že se jedná o **diplomovou** práci. Měla jsem za to, že rozsah diplomové práce je omezený (řekl mi to i vedoucí mé práce na jedné z prvních konzultací) a není možné do ní zahrnout veškeré aspekty související s jejím tématem. V Úvodu na str. 4 uvádím, že vzhledem k rozsahu diplomové práce nebudou jednotlivé kapitoly vyčerpávat celý obsah dané problematiky. I tak jsem překročila minimální požadovaný rozsah 50 stran textu o 24 strany, což považuji za přiměřené překročení.

Autorům posudků děkuji za připomínky a nyní mi dovoluji se k nim vyjádřit.

Za stěžejní část své práce jsem pojala kapitoly věnované jednotlivým druhům pobytu cizinců v ČR. Mám za to, že i přes skutečnost, že tato problematika je převážně správně právní, přímo se dotýká právního postavení cizinců v ČR, a to včetně jejich základních práv a svobod. Od jednotlivých druhů pobytu totiž přímo odvisí práva a povinnosti cizinců. Dovolím si tedy nesouhlasit s připomínkou, že se ústavně právní problematice věnuji fakticky jen na prvních 20 stranách práce, ani, že se nezabývám tím, jak by se mohla právní úprava týkající se postavení cizinců v ČR změnit. Na str. 56 a 57 práce se totiž věnuji velice aktuálnímu volebnímu právu cizinců, v Závěru se zabývám rovněž velice aktuálním a kritizovaným problémem zdravotního pojištění cizinců a s ním souvisejícím právem na ochranu zdraví, a to nejen cizinců, ale i státních občanů. Na jedné z prvních konzultací mě rovněž vedoucí mé práce upozornil na velice obsáhlou a stále aktuální problematiku státního občanství a zdůraznil, že bych měla pojmout práci vyváženě a nevěnovala problematice státního občanství převážnou část své práce. Přišlo mi to jako velice logické, už i z důvodu názvu mé práce a také z důvodu, že na téma státního občanství již bylo napsáno mnoho různých prací, proto jsem se jeho doporučení také držela.

A nyní k první otázce vedoucího práce: „*Je-li právo na státní občanství ČR?*“

Ano, právo na státní občanství mají jak vyplývá z § 4 až 8, § 10 a § 38 zákona č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky **děti**.

Děti **nabývají** státní občanství ČR narozením, určením otcovství, osvojením, nalezením a svěřením do náhradní péče.

Ostatní osoby mohou získat státní občanství udělením nebo prohlášením, ale **nemají na udělení**

občanství ČR právní nárok, jak to výslovně uvádí § 12 citovaného zákona, ani prohlášením nenabývají, ale pouze **mohou nabyt** za splnění zákonem stanovených podmínek a mají pouze **právo o státní občanství ČR požádat nebo učinit prohlášení**. Státní občanství ČR jim pouze **lze** udělit, pokud splní zákonem stanovené podmínky.

K druhé otázce vedoucího práce: „*Co bylo hlavním důvodem přijetí nové zákonné úpravy o státním občanství ČR v roce 2013?*“

Z důvodové zprávy vyplývá, že hlavními důvody byly zejména **komplexnost**, tj. upravit v jediném právním předpisu základní principy a podmínky pro nabytí a pozbytí státního občanství, otázky týkající se jeho zjišťování, prokazování a osvědčování, vedení evidence fyzických osob, které státní občanství nabyly nebo pozbyly, dále **předejít vzniku případů bezdomovectví** jako nežádoucího osobního statusu fyzických osob, **odstranit automatické pozbývání státního občanství ČR nabytím cizího státního občanství**, **umožnit pozbytí státního občanství ČR prohlášením ještě před nabytím cizího státního občanství** a v neposlední řadě **umožnit vznik dvojího a vícero státního občanství** a definitivně tak opustit princip jediného státního občanství, na kterém byla založena předchozí právní úprava, která ale připouštěla řadu výjimek, které se pozdějšími novelizacemi stále rozšiřovaly.

A ke třetí a poslední otázce vedoucího práce: „*Jak se dívám na legalizaci dvojího či vícero státního občanství?*“

Vcelku kladně, jedná se o současný moderní trend globalizované doby, kdy mnoho lidí má úzké vazby k více než jednomu státu. Souhlasím také s názorem kolegy Mgr. Pavla Čižinského, že obavy, že ti, kteří mají vedle českého občanství ještě občanství jiné, nebudou k ČR loajální (jak zaznělo např. od ředitele Odboru azylové a migrační politiky MVČR Tomáše Haišmana o Vietnamcích), nemají oporu v empirické praxi. Z vlastních zkušeností a také z praxe v advokátní kanceláři vím, že to bývá právě obráceně, než si myslí ředitel Haišman. Tím, že mně ČR občanství udělila, stala se pro mě domovem a získala veškerou moji loajalitu, věrnost i lásku.

Naopak pro případ, že by mi ČR občanství udělit odmítla, byla jsem pevně rozhodnuta tuto zemi opustit a vydat se hledat domov jinde.

Sama mám jediné české občanství od roku 2009, a nevím jak bych se rozhodla nyní, kdy je možné mít vícero občanství, přesto, že ke své rodné Ukrajině nemám nijak negativní vztah, mám tam blízké příbuzné, které navštěvuji každý rok, asi bych se i tak rozhodla pro jediné české občanství (ukrajinský zákon o státním občanství totiž bohužel dvojí občanství neumožňuje, což považuji za negativní jev i vzhledem k současným vztahům s Ruskou Federací).

A nyní přistoupím k připomínce a dotazům oponenta.

K první připomínce, že jsem „nepostihla podstatné rozdíly mezi dřívější a současnou právní úpravou státního občanství a omezila se pouze v Úvodu na konstatování, že nový zákon o státním občanství umožnil bipolitismus“ – s touto připomínce nemohu souhlasit. Jednak z důvodů, jak jsem již dnes uváděla na začátku - téma práce jsem pojala z hlediska současné platné a účinné právní úpravy, a jednak z důvodu, že **i přes to jsem se o podstatných rozdílech předchozí a současné právní úpravy státního občanství týkajících se právního postavení cizinců zmiňovala** a to na str. 10 v první polovině prvního odstavce, cituji úryvky: „V § 7 odst. 2 však došlo **oproti předchozí právní úpravě** k zásadnímu zpřísnění nabývání státního občanství nemanželských dětí ze smíšených párů...“, na str. 11 v odstavci 3. větě 2. : „... **oproti předchozí právní úpravě** výrazně zužuje okruh osob, kteří mohou být dotčeni tímto ustanovením.“, str. 11 věta poslední: „**I dle předchozí, širěji pojaté právní úpravy** tímto způsobem nabývalo státní občanství pouze několik osob ročně.“, str. 15 odst. 2.: „**Na rozdíl od předchozí právní úpravy** důkazní břemeno nově leží na žadateli o státní občanství...“, str. 15 poslední odst.: „**V porovnání s předchozí právní úpravou** nově již zcela chybí podmínka vyvázání se z dosavadního státního občanství žadatele...“, str. 16 odst. 1.: „**Naopak zcela novými podmínkami** přímo uvedenými v zákoně jsou povinnost žadatele prokázat základní znalost ústavního systému...“, str. 16 poslední odst.: „**Zjednodušené nabytí státního občanství České republiky bývalým občanem tak již není, oproti předchozí právní úpravě, omezeno na případy...**“, str. 17 odst. 1.: „**Na rozdíl od předchozí právní úpravy** nelze bývalému občanovi do prohlášení zahrnout rovněž jeho nezletilé dítě...“, str. 17 odst. 4.: „**ZSO dále nově zakotvuje** možnost nabytí státního občanství prohlášením tzv. druhé generaci cizinců...“, a str. 17 poslední odst.: „**Nově** je rovněž umožněno nabytí prohlášením státního občanství...“. A o dalších podstatných rozdílech v koncepci obou právních úprav jsem se již dnes zmínila.

K druhé a třetí připomínce oponenta, že mu chybí zhodnocení, jak se pojem státního občanství proměnil ve vazbě na globalizovanou společnost, jakož i členství ČR v EU a zhodnocení otázky vyhoštění v kontextu Evropského zatýkacího rozkazu mohu uvést jen to, co jsem již dnes uvedla na začátku obhajoby, že jsem se nemohla věnovat veškerým aspektům souvisejícím s tématem práce, a to především z důvodu jejího omezeného rozsahu jako práce diplomové.

Ke čtvrté připomínce, že oponent nechápe, v čem je diskriminační z hlediska čl. 32 odst. 3 LZPS ustanovení ZSO o tom, že dítě, jehož matka není státní občankou ČR, získá státní občanství až po provedení zkoušky DNA, potvrdí-li, že otcem dítěte je státní občan ČR a k dotazu jestli má snad můj názor vyjadřovat skutečnost, že pokud jakákoliv matka, která není státní občankou ČR prohlásí, že otcem jejího dítěte je státní občan ČR, má být takovému dítěti bez hodnověrného důkazu uděleno

státní občanství? Na svém právním názoru trvám, čl. 32 odst. 3 LZPS zní jasně: „*Děti narozené v manželství i mimo ně mají stejná práva.*“ Výše uvedeným ustanovením ZSO je **přímo diskriminováno dítě narozené mimo manželství**, protože pouze takové dítě nabude státní občanství ČR pouze za předpokladu, že jeho rodiče prokáží otcovství genetickou zkouškou formou znaleckého posudku. Kdežto dítě narozené v manželství občana ČR nabude státní občanství ČR bez dalšího. Z toho tedy vyplývá, že pro to, aby se toto diskriminační ustanovení obešlo stačí, aby si taková matka pojala za manžela občana ČR před porodem, a ten se tak bude považovat za otce dítěte (ať už jim ve skutečnosti je nebo není) bez jakéhokoliv dalšího prohlášení či zkoušky otcovství, a takové dítě získá občanství narozením podle jiného ustanovení ZSO nerozhodno zda jeho skutečným otcem je či není občan ČR. A i pokud bude v budoucnu otcovství takového otce popřeno, dítěti občanství již nebude možné odebrat. Můj právní názor samozřejmě nevyjadřuje skutečnost, že pokud jakákoliv matka, která není státní občankou ČR prohlásí, že otcem jejího dítěte je státní občan ČR, má být takovému dítěti bez hodnověrného důkazu uděleno státní občanství, a to už jen z důvodu, že **samotná matka takové prohlášení učinit nemůže**, takové prohlášení se nazývá **souhlasné prohlášení rodičů o určení otcovství státního občana ČR**, takže prohlašuje také především občan ČR a občanství se takovému dítěti neuděluje, takové dítě občanství nabývá, takže má na něj právní nárok. A dále si mj. také myslím, že vzhledem k velice nepříznivému demografickému vývoji a stárnutí populace v ČR, by ČR měla o každé takové dítě spíše stát, a ne ho diskriminovat jenom proto, že třeba jeho matka, ani její předci nikoho neokrádali, ani nebrali úplatky, a tak taková matka nemohla žádnému občanovi ČR zaplatit, aby si ji vzal a po narození dítěte popřel otcovství a takovým nelegálním způsobem si přivydělal.

K páté připomínce, že „*pokud bych lépe studovala judikaturu ÚS, tak bych věděla, že ÚS uvedl, že každý suverénní stát má právo stanovit podmínky, za kterých mohou cizinci získat jeho státní občanství a že neexistuje žádné základní právo, které by mohl suverénní stát porušit tím, že cizinci státní občanství neudělí. Pokud státní občanství nevzniká ex lege, pak neexistuje žádné základní lidské právo, které by mohl stát porušit tím, že státní občanství neudělí*“ – judikaturu ÚS jsem studovala podle svého názoru velmi dobře a uvedené vím, respektuji a nepopírám toto právo suverénního státu. U **výše uvedených dětí ale právě státní občanství vzniká ex lege.**

K šesté a sedmé připomínce – zhodnocení historických souvislostí a opomenutí zhodnocení významu státního občanství pro účely vedení matrik a z hlediska daňového práva – odkazuji na již uvedené - nemohla jsem se věnovat veškerým aspektům souvisejícím s tématem práce, a to především z důvodu jejího omezeného rozsahu jako práce diplomové.

K požadavku oponenta, abych se vyjádřila k problematice odnímání státního občanství a zhodnotila v tomto kontextu i judikaturu SDEU a odpověděla na otázku „*Lze odebrat občanství, a pokud ano, tak jakým způsobem?*“ Namítám, že podle mého názoru judikatura SDEU s tématem mé diplomové práce zaměřené na českou právní úpravu nesouvisí do té míry, abych tomu věnovala další čas při obhajobě své práce. Mám za to, že právo EU problematiku nabytí a pozbytí státního občanství neupravuje a plně respektuje vnitrostátní úpravu každého členského státu. Nezaměřovala jsem se proto na evropské právo. V žádné literatuře, kterou jsem k diplomové práci studovala, jsem se nesešla s judikaturou SDEU.

K otázce: V ČR obecně nelze odebrat občanství proti vůli občana, čl. 12 odst. 2 Ústavy ČR zní: „*Nikdo nemůže být proti své vůli zbaven státního občanství.*“ ZSO ale v § 39 zavedl Obnovu řízení ve věci nabytí státního občanství, důvodová zpráva k tomu uvádí:

„*Návrh výslovně stanoví možnost obnovy řízení jak v případě udělení státního občanství České republiky, tak v případě nabytí státního občanství České republiky prohlášením, a to z důvodů a za podmínek stanovených obecnou úpravou ve správním řádu včetně základního principu šetření práv nabytých v dobré víře.*

Může se jednat např. o zatajení rozvodu manželství se státním občanem České republiky, ačkoliv existence tohoto manželství byla zákonným důvodem pro prominutí některé z podmínek pro udělení státního občanství České republiky apod. Tento postup nebude nutný v případě, kdy dotčená osoba sice údaje zamlčela, ale jednalo se o skutečnosti, které neměly zásadní vliv z hlediska konečného rozhodnutí ve věci (např. zamlčení údaje o dluhu na pojistném na veřejném zdravotním pojištění ve výši několika set korun, neuvedení údaje o krátkodobém pobytu v zahraničí, předložení nepravdivého potvrzení o délce zaměstnání apod.). Důsledně tak bude respektována zásada proporcionality a právní jistoty.

Z důvodu šetření principu proporcionality a právní jistoty se rovněž navrhuje vycházet z obecné lhůty pro rozhodnutí o obnově řízení 3 let ode dne, kdy došlo k nabytí státního občanství České republiky.“

K požadavku oponenta, abych stručně popsala nový právní institut udělení státního občanství osobám, jež mohou významným způsobem přispět k šíření dobrého jména ČR a připomínce, že jsem ho opomněla zcela zmínit – tuto připomínku zcela uznávám, opomněla jsem ho zmínit zřejmě nedopatřením. Tento institut je upraven v § 16 ZSO a umožňuje udělit státní občanství ČR těm osobám žádajícím o jeho udělení, které mají v ČR povolen trvalý pobyt a udělení státního občanství ČR by bylo významným přínosem pro ČR z hlediska vzdělávacího, vědeckého, kulturního nebo sportovního, nebo je v jiném státním zájmu. Osoba, která v rámci řízení o udělení státního občanství prokáže, že udělení státního občanství bude pro Českou republiku významným přínosem z výše

uvedených hledisek nemusí již prokazovat splnění ostatních zákonem stanovených podmínek, s výjimkou podmínky beztrestnosti. Stejně tak nebude možné pominout státobezpečnostní předpoklad.

A k poslední připomínce oponenta, že „*vůbec nepoměřuji s právním stavem doby, kdy diplomovou práci píši (s. 72); jinak bych nemohla tvrdit, že v dnešní době se ještě žádá o povolení k pobytu na cizinecké policii a nemohla tvrdit, že v dnešní době ČR nemá imigrační nebo cizinecký úřad*“ a požadavku, abych uvedla, jaké správní úřady mají podle stávající právní úpravy působnost na úseku vyřizování žádostí o povolení k pobytu - uvedenou připomínku mi nezbývá než zcela odmítnout, nic takového jsem totiž netvrdila, ani na str. 72, ani jinde. Na str. 72 jsem psala o ověřování pozvání a hlášení příjezdu, což se skutečně koná pouze a jedině na cizinecké policii i dnes. Z tohoto důvodu si proto myslím, že v ČR stále neexistuje imigrační úřad v tom smyslu, v jakém si ho já představuji – jednotný úřad vyřizující veškerou správní agendu týkající se cizinců. V kompetenci cizinecké policie mají být podle mého názoru pouze věci trestní. A úřady na úseku vyřizování žádostí o povolení k pobytu cizinců v ČR nyní jsou MZVČR - zastupitelské úřady, MVČR – odbor azylové a migrační politiky, a odbory cizinecké policie krajských ředitelství PČR.

Na závěr pana předsedu komise a pana oponenta velice zdvořile žádám, aby se přiklonili k hodnocení pana vedoucího a přispěli tak svými hlasy k celkovému hodnocení mé diplomové práce jako **velmi dobré**.

Děkuji za pozornost!

V Praze dne 27.4.2015

Mgr. Julia Jezerská